

NYT MOSEDE FORT

En styrket oplevelse

- 3 Forord
- 4 En styrket oplevelse på Mosede Fort
- 7 Hele Danmarks museum om 1. Verdenskrig

9 **1 Museums- og restaurantbygning**

12 **2 Rum til læring**

17 **3 Udstillinger**

21 **4 Det fredede fortidsminde**

- 27 Museets strategiske grundlag

Forord

I august 2014 åbnede museet *Mosedø Fort, Danmark 1914-18*; et statsanerkendt museum om Danmark under 1. Verdenskrig beliggende i det historiske Mosedø Fort, som er et militært anlæg opført i 1913-14 som del af kystforsvaret af Danmarks hovedstad.

Museet er i dag velkonsolideret og har ca. 12.000 besøgende om året (2015-2019). Men museet og stedet har potentiale til at give endnu flere en varieret og helstøbt museumsoplevelse med afsæt i den spændende periode og alle de engagerende historier, den byder på.

1. Verdenskrig var en begivenhed, der for altid forandrede verden, og datidens dilemmaer er stadig aktuelle og har relevans i samtiden. Men det er også en periode af Danmarks og Europas historie, som de fleste nulevende danskere ikke har viden om. Udvidelsen af Mosedø Fort bygger på en stærk tro på, at dannelse og dialog gennem mødet med historien er vigtigere nu end nogensinde før.

Nærværende prospekt fremlægger derfor en vision om, hvordan en udvidelse gennem fire elementer vil styrke udstillings- og publikumsfaciliteterne og dermed skabe et engagerende besøgsunivers på moderne museumsbrugeres præmisser. En museumsoplevelse hvor oplysning, oplevelse og opdagelse går hånd i hånd. Og hvor museet tager et aktivt ansvar for at understøtte demokrati, medborgerskab og dialog gennem aktualisering af vores fælles historie.

Venlig hilsen

Pernille Beckmann,
Borgmester, Greve Kommune

Peter Kjær
*Formand for bestyrelsen,
Greve Museum*

En styrket oplevelse på Mosede Fort

Vi vil løfte Mosede Fort til en museumsoplevelse, der giver langt flere danskere mulighed for at opleve denne perle af en attraktion på Sydkysten. I 2026 vil 30.000 besøge fortet.

Igennem de seneste 10-15 år er danske museers kvalitet og tilbud til brugerne udviklet betragteligt. Det gælder både rammer og indhold. Museerne er blevet attraktive besøgsattraktioner, der sætter fortiden og kulturarven i spil og gør historien relevant i en nutidig kontekst. Museerne formidler med mange virkemidler og på mange platforme, og den positive udvikling kan aflæses i museernes besøgstal.

Første fase med åbningen af museet på Mosede Fort i 2014 fokuserede på at skabe et museum i kasematterne. Formålet med udvidelsen som vi her lægger frem er at løfte besøgstallet til 30.000 brugere i 2026 gennem at skabe et sammenhængende område med varierede muligheder for interaktion med historien både inde og ude. Endvidere at understøtte museumsbesøget med god tilgængelighed og moderne publikumsfaciliteter.

Projektet udspringer af ønsket om at tilgængeliggøre og formidle kulturarv til den brede befolkning. Samtidigt drives det af bevidstheden om en række udefrakommende faktorer, der kalder på fornyelse og videreudvikling: Brugernes høje forventninger til museernes formidling, en øget konkurrence om brugernes opmærksomhed samt skærpet fokus på bæredygtige forretningsmodeller.

Det samlede projekt med at løfte det nuværende Mosede Fort til en helstøbt museums- og besøgsoplevelse består af fire hovedelementer. De tænkes i udgangspunktet som sammenhængende elementer, men de kan også tænkes som etaper.

Venlig hilsen
Mette Tapdrup Mortensen
Museumsleder Greve Museum

1

Museums- og restaurantbygning

Den nye bygning skal være centrum for et besøg på Mosede Fort. Den lægges frem som et rumprogram på samlet 800 m². Bygningen skal indeholde nye udstillingsfaciliteter, et læringscenter, en restaurant samt publikumsfaciliteter som billetsalg, butik, toiletter og garderobe.

2

Rum til læring

Et nyt læringscenter beliggende i museums- og restaurantbygningen med arbejdstitlen *Lufskibet* skal tilbyde skoler og ungdomsuddannelser læring gennem oplevelser, leg og problemløsning i rammer, som tilbyder noget andet og mere end et klasselokale. Læringscenteret vil også være åbent for andre målgrupper.

Fortets infirmeribygning opført i slutningen af 1940'erne ombygges til *Madværkstedet*. Et læringsrum, der skal underbygge Mosede Forts unikke position som et museum med undervisningsforløb, der understøtter madkundskab. Vores viden om, hvordan man i Danmark under 1. Verdenskrig håndterede fødevaremangel med fokus på bæredygtighed, sunde fødevarer og lokal produktion, giver relevante og meget væsentlige perspektiver til nutiden.

3

Udstillinger

I dag er museets udstillinger i den centrale del af fortet: kasematterne. Udstillingerne med titlen *På kanten af krig* skal moderniseres med vægt på en skærpelse af de væsentlige fortællinger samt interaktive løsninger.

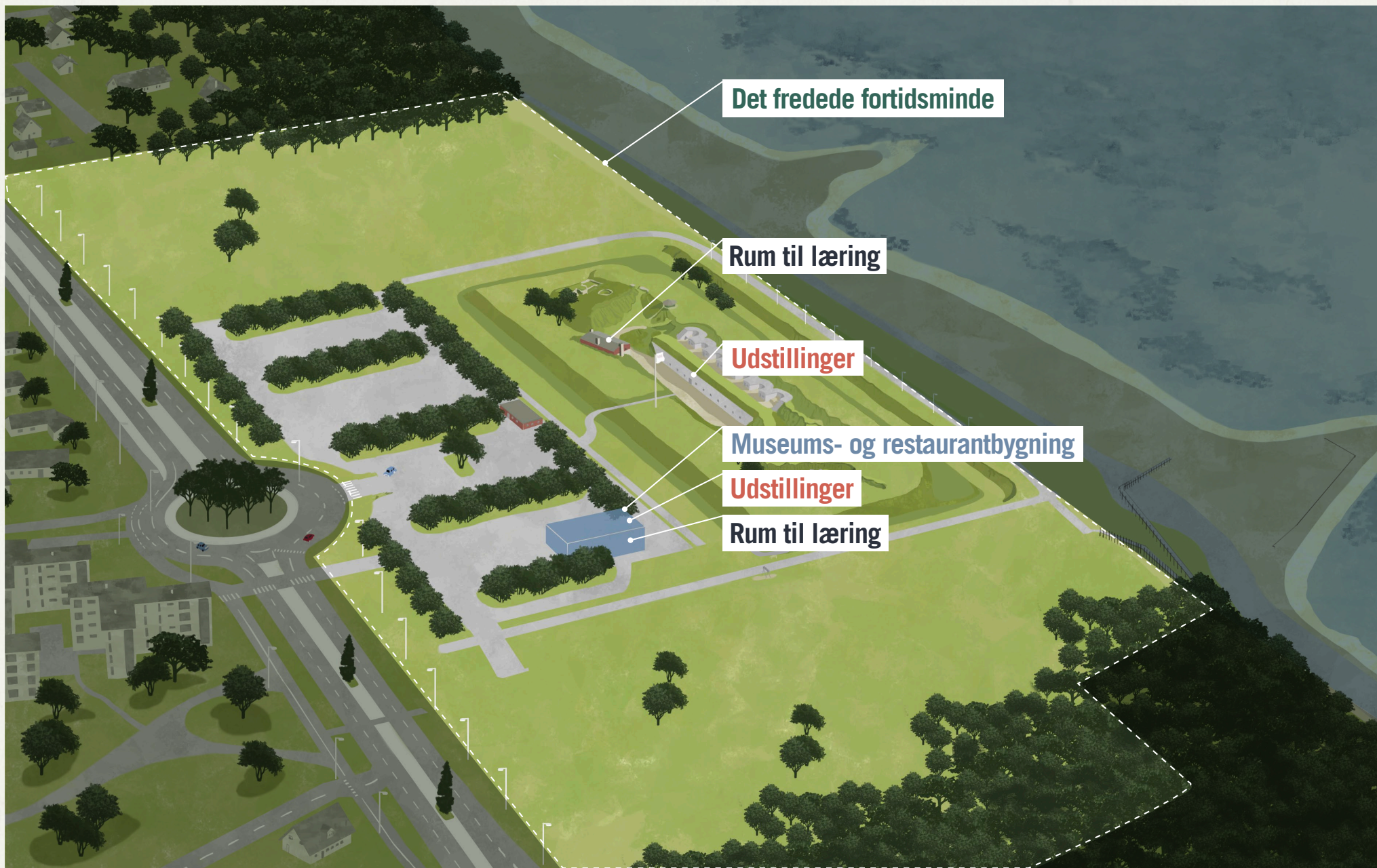
Derudover giver museums- og restaurantbygningen plads til *intro- og særudstilling*. Dette skal dels sikre, at museets brugere er ordentligt klædt på til besøget, samt at muligheden for genbesøg genereret af nye udstillinger er en del af forretningsmodellen.

4

Det fredede fortidsminde

Det fredede fortidsminde består af kernen af det militære anlæg samt et omgivende rekreativt område. Det samlede areal er ca. 10 ha, og fortets kerne er ca. 1 ha. Formidlingen af dette centrale område skal løftes gennem et samlet projekt, der sammentænker fysisk tilgængelighed, æstetiske og designmæssige greb, wayfinding og kloge, velafprøvede løsninger på udendørs formidling af dele af fortets historiske funktioner.

Centralt i det nuværende museum er gårdrummet foran kasematterne. Fortgården skal sættes i stand, og 10 skure på hver 10 m² i to kasernebygninger skal renoveres således, at de kan danne ramme omkring fleksible formidlings- og opbevaringsformål, der skal understøtte museets mangfoldige program af aktiviteter.

Hele Danmarks museum om 1. Verdenskrig

Historien om Danmark under krigen formidles på et autentisk sted med et særligt fokus på de udfordringer og dilemmaer, som Danmark og danskerne stod over for i årene 1914-1918

1. Verdenskrig er en af de vigtigste begivenheder i det 20. århundrede. Da krudtrøgen lettede, var Europa gennemgribende forandret. Begivenhederne fra 1914 til 1918 overgik fantasien og var for alle et mentalt granatblik. Verdenskrigen er en historisk begivenhed af ufattelige dimensioner. Hvis vi skal forstå verden af i dag, er det nødvendigt at forstå, hvordan netop denne krig har formet Europa, europæere og os som danskere.

Danskerne skal have mulighed for at udforske vores vigtige kollektive historie, få viden om og interagere med både den nære og fjerne historie på et autentisk sted, der er forbundet med disse dramatiske år i verdenshistorien.

Mosedø Fort blev bygget, fordi danskerne frygtede et tysk angreb på Danmarks hovedstad. Byggeriet startede i 1913, året før krigsudbruddet, og i takt med at krigen udviklede sig, ændredes brugen af fortet. Frygten for, at Danmark skulle blive inddraget, har vist sig at være reel. I dag har vi en viden, som ingen dengang havde. Vi kender til Tysklands militære planer og overvejelserne for og imod en besættelse af Danmark.

Danmark var neutral og ikke krigsførende, men danmarkshistorien 1914-18 handler alligevel i høj grad om Danmarks balance på kanten af krigen. Krigen medførte forandringer af enhver afkrog af det danske samfund – politisk, økonomisk, kulturelt og mentalt. Krigen var nærværende i form af invasionsfrygt, dommedagsforestillinger og overlevelsesstrategier. Krigen var på alles læber og i alle medier – også i Danmark.

Et udvidet Mosede Fort skal give plads til, at besøgende bliver engageret i samtaler og aktiviteter, der ved at gribe tilbage i historien sætter nutiden i perspektiv. Et besøg på Mosede Fort i en ny udvidet version skal derfor indeholde:

- **Oplevelsen af et autentisk sted** bygget som led i en større forsvarsplan. Ved at gå *Krigsstien* – museets udenørs oplevelsessti - vil brugerne få svar på de spørgsmål, som presser sig på, når man bevæger sig rundt i landskabet: Hvad er et fort? Hvorfor ligger det her? Hvilke funktioner havde det?
- **En immersiv oplevelse** af en glemt forsvarsstilling. Tunestillingen var det største befæstningsværk, der blev anlagt i Danmark af danskerne selv i det 20. århundrede. En skyttegravsstilling på tværs af Sjælland, som bestod af ca. 40 km skyttegrav med 4.400 km pigtråd og 82 kanoner fra Mosede Fort til Roskilde Fjord.
- **Interaktive oplevelser**, der bringer os i fodsporene på de danske soldater, der var i området. Sikringsstyrken var den største indkaldte militære styrke i danmarkshistorien. Ca. 50.000 soldater blev placeret omkring København. Alene i Greve var tusindvis af soldater indkvarteret: på fortet, i midlertidige lejre eller privat hos egnens beboere.
- **Moderne udstillinger** om, hvordan krigen forandrede mennesker og samfund. Udstillinger baseret på nyeste viden skal give brugere i alle aldre en sanselig oplevelse af 1. Verdenskrigs betydning både internationalt, nationalt og lokalt.
- **Moderne læringsfaciliteter** og et **mangfoldigt aktivitetsprogram**, der altid tager udgangspunkt i spørgsmål, som også er aktuelle i dag. Krig udfordrer med dilemmaer og stiller både individer og stater over for svære valg. Museet involverer brugerne som aktive deltagere, der skal reflektere over deres egen samtid i lyset af vores fælles fortid.

Vi lever i en verden, som er formet af 1. Verdenskrig

Her er en række af de mange temaer, som inspirerer os til kommende udstillinger, aktiviteter og formidling på alle vores platforme. Listen er ikke udtømmende.

1. Danmarkskortet, som det ser ud i dag, er en konsekvens af 1. Verdenskrig. Uden krigen og Tysklands nederlag i 1918 var Sønderjylland ikke blevet dansk i 1920.
2. Uden 1. Verdenskrig er det svært at forestille sig 2. Verdenskrig, som på mange måder var forårsaget af fredsafslutningen mellem de krigsførende lande i 1919. Og uden 2. Verdenskrig er det svært at forestille sig Den Kolde Krig. 1. Verdenskrig er en nøgle til at forstå det 20. århundredes konflikter.
3. Alle voksne danskere, uanset køn, uddannelse, job og formue, har i dag stemmeret. Den rettighed blev en del af den danske grundlov under krigen i 1915.
4. Som en uundværlig del af den industrialiserede krigsproduktion under 1. Verdenskrig blev kvinder for første gang en markant del af arbejdsmarkedet, og der skete de første gennembrud for kvinders ligestilling.
5. Under 1. Verdenskrig regulerede staten samfundet, økonomien og den enkeltes liv. Før krigen spillede staten en relativt begrænset rolle. I dag tager vi det for givet, at det offentlige spiller en stor rolle og har ansvaret for borgerenes velfærd: skoler, sundhedsvæsen, miljø, fødevarer og meget mere.
6. Mange lærte at erstatte kød og smør i madlavningen med f.eks. kartofler, grøntsager og margarine. Særligt efter at Danmark fra 1917 blev omfattet af den allierede handelsblokade af Tyskland, kom danskerne til at opleve fødevareremangel og rationering. I den situation kom der fokus på sund og billig kost, som var baseret på lokale råvarer.
7. Det var de mange soldater fra alle fem kontinenter, som blev de første bærere af verdens hidtil mest dødelige influenza-pandemi Den Spanske Syge. I årene 1918-20 døde i Danmark 15.000-18.000, og på verdensplan omkom ca. 50 millioner mennesker.
8. 1. Verdenskrig fremskyndede en omfattende udfordring af alle autoriteter – fra faren i hjemmet til samfundets traditionelle magtbastioner: aristokratiet, militæret og religionen. Denne udvikling blev synlig i kunsten og litteraturen og gennem store sociale forandringer. Flere stemmer end før blev en del af den offentlige debat og kom til at præge udviklingen.
9. Krig og teknologisk udvikling har altid hørt sammen. Ikonisk for 1. Verdenskrig er brugen af maskingeværer, kampvogne og giftgas, og for første gang i verdenshistorien blev krigen også ført fra luften med fly og luftskibe.
10. Moden blev også påvirket af krigen. Kaki og kamuflage viste sig mere hensigtsmæssigt ved fronten end farvestrålende uniformer. Trenchcoaten er en beklædningsgenstand, der er udviklet fra officerernes overtøj i skyttegravene - the trenches.
11. Den moderne plastikkirurgi har sine rødder i lægevidenskabens forsøg på at hjælpe det store antal soldater, som overlevede krigen, men hvis kroppe og ansigter var skamferet af brandsår, læsioner og amputeringer.
12. Den Europæiske Union blev til på baggrund af de ødelæggelser og de millioner af døde, som 1. og 2. Verdenskrig medførte. I dag arbejder Europas stater tæt sammen og deler deres suverænitet med hinanden. Flere af EU's medlemsstater opnåede deres selvstændighed som følge af 1. Verdenskrig - herunder vores nabolande Finland, Estland, Letland, Litauen og Polen.
13. Det Osmanniske Riges sammenbrud og grænsedragningerne i Mellemøsten efter krigen blev kimen til krige og konflikter, som helt op til nutiden fører ufred og ustabilitet med sig.

1

Museums- og restaurant- bygning

Bygningen skal være et æstetisk og funktionelt centrum, hvor publikum kan ankomme, få en introduktion til stedet og de væsentligste temaer og indtage et måltid med udsigt

Tre centrale elementer for den udvidede besøgsoplevelse ligger i Mosede Forts nye museums- og restaurantbygning:

1. Publikumsfaciliteter, der understøtter det gode museumsbesøg: billetsalg, butik, restaurant, garderobe, kontorpladser og toiletfaciliteter.
2. Introudstilling og et lokale til særudstillinger.
3. Læringscenteret *Luftskibet*, der er omdrejningspunkt for lærings- og formidlingsaktiviteter.

Mosede Fort er et museum og en destination beliggende på et stort besøgsareal, og besøget foregår både udendørs og indendørs. Det kræver, at besøget er funktionelt tilrettelagt og understøttes af gode introduktioner og god skiltning. Museets kommende forretningsmodel hviler på, at en stor del af gæsterne booker på forhånd. Derfor skal ankomst samt billet- og bookingsystem være velgennemtænkt og integreret.

Museets restaurant vil blive drevet af en forpagter. Restauranten ligger i samme bygning som de øvrige publikumsfaciliteter. Men det er muligt at lukke den af fra den øvrige bygning. Der vil blive stillet krav til bl.a.: Museumsgæster i fokus, bæredygtighed, tematisk inspiration fra 1. Verdenskrig, kvalitet og prisleje, der passer til den geografiske beliggenhed.

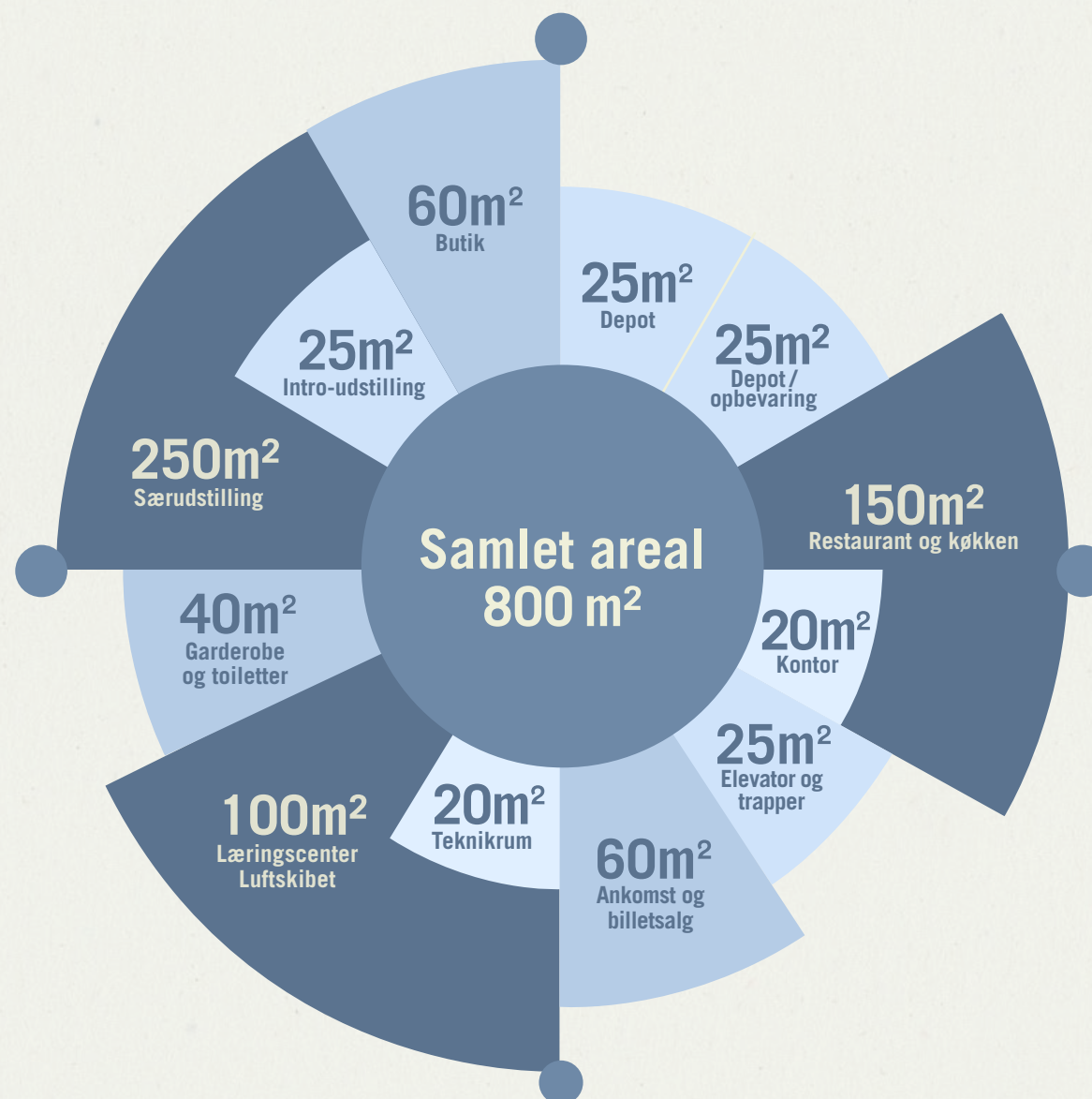
Museums- og restaurantbygning

Diagrammet her viser volumener for de enkelte funktioner i den ny bygning. Museums- og restaurantbygningen er på samlet 800 m². Arealmæssigt udgør dette et minimum, hvis der skal være plads til alle centrale elementer for den udvidede besøgsoplevelse på Mosedede Fort.

Arealet er defineret af et kompromis mellem fredningsbestemmelser, ønsket om nutidig brug af fortidsmindet og moderne formidling af kulturarven.

Det kan være en løsning, at bygningen opføres i etager, f.eks. stue og kælder, således at det samlede fodaftryk bliver halveret.

Til sammenligning ligger nyere kombinerede velkomst- og udstillingsbygninger ved andre danske museer højere arealmæssigt: Hammershus (2018) 1.400 m², Frihedsmuseet (2020) 1.600 m², REGAN Vest (2022) 1.200 m² og Flugt (2022) 2.200 m².

2

Rum til læring

Undervisning i autentiske rammer giver børn og unge meningsfulde møder med historien. Fortiden bliver nærværende og konkret, fordi eleverne selv er med til at undersøge den.

Skoletjenestens strategi de kommende år er at fokusere på nye målgrupper: Flere tilbud til ungdomsuddannelser med udgangspunkt i eksisterende forløb; bl.a. matematik, idræt, madkundskab. Det samlede museums strategi er at åbne dørene for en bredere gruppe af mennesker, der ønsker at deltage i læringsaktiviteter på Mosede Fort. Endvidere skal resurserne udnyttes bedre, ved at skoletjenestens undervisningsforløb omsættes til familieaktiviteter i weekender og ferier.

For at indfri de strategiske mål er følgende tiltag en del af udvidelsen af Mosede Fort:

Luftskibet – børn og unges møder med historien

Læringscenteret *Luftskibet* bliver en del af museums- og restaurantbygningen og er på ca. 100 m². Det indrettes æstetisk og funktionelt med et tydeligt museumsudtryk fremfor at ligne et almindeligt klasselokale. Et væsentligt rumligt element skal være en trappe/tribune, hvor elever og andre brugere kan sidde fremfor ved borde og på stole. Et andet element skal være en model af et luftskib, hvor man kan gå ind. Her kan der være mini-udstilling eller hule/fordybelserum. Rummet skal indrettes med opbevaring, montror til elevudstillinger, genstande som har didaktiske formål; f.eks. spade, bajonet, rationeringsmærker, gullaschdåser og blade og aviser fra samtiden. Endelig er det vigtigt, at rummet forsynes med up-to-date AV-udstyr, der kan understøtte mange forskellige typer af aktiviteter.

”Mosede Fort har en evne til fremragende formidling af en fantastisk spændende epoke i danmarkshistorien. Introduktionen udenfor, hvor en altid positiv og dygtig ansat via flag illustrerer rammen for 1. Verdenskrig, er meget effektiv, og noget der ofte efterfølgende refereres til i undervisningen.”

Jesper Skov, Rysensteen Gymnasium, 2021

Målgrupper i læringscenteret

Læring på Mosede Fort har fire funktioner/målgrupper, der herunder er præsenteret efter, hvornår på ugen og dagen de vil have forrang i læringscenteret:

Skoletjenesten. Hverdage 9-15: Den nuværende skoletjeneste er udfordret af mangel på kapacitet ved besøg af flere klasser på samme tid. Det vil blive afhjulpet af nyt lokale, ligesom kvaliteten af eksisterende forløb vil blive forbedret af bedre rammer og bedre adgang til digitale formidlingsmuligheder. Kapacitetsstyringen i forhold til øvrige gæster vil også blive forbedret.

Livslang læring. Hverdage kl. 15-21: Tilbud om læring skal udvides fra skoletjenesten til også at kunne tilbyde livslang læring bl.a. i samarbejde med aktører indenfor fritidsundervisning og folkeoplysende foreninger med historie, kulturarv og viden som fokus. Dette muliggør en udvidelse af museets samarbejds- og interessefelt.

Tilbud til familier med børn i weekender og ferier. Lørdage og søndage kl. 10-16. Her skal være mulighed for at lave værkstedsaktiviteter. Det er også i dette tidsrum, at lokalet kan anvendes til børnefødselsdage. Et koncept museet allerede har succes med, men som kan udvides.

Teambuilding med fagligt indhold. Hverdage kl. 8-10 og 13-20. Museet oplever en stigende interesse fra både private og offentlige arbejdspladser, der kombinerer faglige møder i f.eks. teams med kulturhistorisk input. Dette tænkes ikke som et egentligt forretningsområde for museet; dertil er mødelokalekonkurrencen for stor. Men denne type brugere er ofte gode ambassadører.

Mulig indretning
af læringscenteret.

Madværkstedet – fokus på resurser og bæredygtighed

Ombygning af nuværende infirmeribygning til permanent madværksted, der kan fungere som undervisningssted for skoleforløb og derudover understøtte en mangfoldighed af aktiviteter.

I de sidste år af 1. Verdenskrig oplevede det danske samfund konsekvenserne af krigen på verdenshavene i form af varemangel, importstop og rationering. De danske husmødre fik derfor en central rolle som garanter for at holde befolkningen mæt under krigen, som ingen på daværende tidspunkt vidste, hvor længe ville vare. Husmødrene skulle tænke kreativt på madspild, ernærings sammensætning og på madens priser og husholdningens budget.

Mad-temaet findes i museets nuværende udstilling og udfoldes i flere undervisningsforløb, der understøtter faget madkundskab. Med et øget fokus i dag på klima, miljø og ressourcer, er der på Mosede Fort en særlig mulighed for at gå i dialog med et moderne publikum om nogle af de store udfordringer, vi står overfor, og hente inspiration fra fortidens håndtering af kriser.

I det nuværende infirmeri findes køkkenfaciliteter samt otte vandrekogeborde fremstillet efter original-model. Dette er muliggjort gennem bevilling fra Nordea-fonden i 2017-18.

Fakta om Skoletjenesten på Mosedø Fort

TOP 3 mest bookede forløb:

Dilemmaspil: *Krigens Valg*, understøtter fagene dansk og historie, 3.-6. kl. og *Neutralitetens Balancegang*, understøtter fagene samfundsfag og historie 7.-10. klasse samt ungdomsuddannelser.

Madlavning på fortet: *Krig og kostråd*, understøtter fagene madkundskab og historie, 4. - 7. kl.

Idræt på fortet: *Klar til kamp*, understøtter fagene idræt og historie, 0.-10. kl.

Skoletjenestens didaktiske grundprincipper:

Historiefortælling: Den gode fortælling får eleverne på krogen.

Dialog- og dilemmabaserede metoder: skærper elevernes evne til at reflektere og tilegne sig samt udtrykke deres holdninger.

De sanselige og kropslige praksiserfaringer: Eleven har en krop! Den tager eleven sammen med sin bevidsthed med på museum.

Materialiteten: Genstande – specielt når de håndteres – virker stærkt.

2.500 100 BØRN FORLØB

Årligt gennemsnit i perioden 2018-2020, heraf ca. halvdelen fra Greve Kommune

3

Udstillinger

Et øget engagement i historien om 1. Verdenskrig skal ske gennem nyt rum til introduktion og særudstillinger og et løft af eksisterende udstillingsfaciliteter.

I dag findes et udstillingsareal på ca. 500 m² spredt over en række rum i kasematterne på Mosede Fort. Men museet savner mere fleksibel udstillingsplads til at folde flere historier ud. Brugere skal have en ordentlig introduktion til krigens internationale perspektiver, til Mosede Fort og stedets historie og betydning.

Den store fortælling foldes ud: Intro-udstilling

To pistolskud i Sarajevo den 28. juni 1914 startede en lavine af begivenheder, der førte til krigsudbruddet i sommeren 1914. Eller var det nu også så simpelt?

Den internationale scene og Europas komplicerede

magtforhold er en forudsætning for at forstå Danmarks situation. Et væsentligt element i museums- og restaurantbygningen bliver et introduktionsområde på min. 25 m², hvor brugerne får kridtet banen op. Introduktionen vil få karakter af en udstilling med digitale og interaktive installationer eller en biograf, hvor der vises en kort, velproduceret, informativ film. Brugere skal kunne opleve introduktionen på egen hånd eller i grupper.

Brugere bliver klædt på til at forstå de komplicerede magtpolitiske spændinger og alliancer, der ledte til krigsudbruddet i sommeren 1914. Ved hjælp af interaktive verdenskort og tidslinjer bliver krigens forløb 1914-1918 formidlet, så man forstår omfanget af Den Store Krig, og hvordan den markant forandrede verdenskortet.

Historien frem i spotlyset: Særudstillinger

For at kunne tiltrække brugere til besøg og genbesøg, skal der i museums- og restaurantbygningen skabes tematiske udstillinger i et fleksibelt lokale på min. 250 m². Udstillingerne udskiftes med ca. tre års mellemrum, så museet kan bringe liv til spændende og relevante fortællinger fra perioden.

Temaet for den første særudstilling bliver *Danskere i Den Store Krig*, hvor brugere får mulighed for at opleve 1. Verdenskrig helt tæt på nogle af de danskere, der oplevede krigen. Det er sønderjyderne i tysk tjeneste, udvandrere og eventyrerne i allieret tjeneste, de mange danske læger og sygeplejersker, som frivilligt meldte sig til at gøre tjeneste ved udenlandske lazaretter samt de danske søfolk, som ufrivilligt blev inddraget i krigen og med livet som indsats måtte navigere i mineret farvand og krigszoner. Blandt de kendte danskere fra tiden er Karen Blixens bror Thomas Dinesen, som kæmpede i canadisk tjeneste under 1. Verdenskrig.

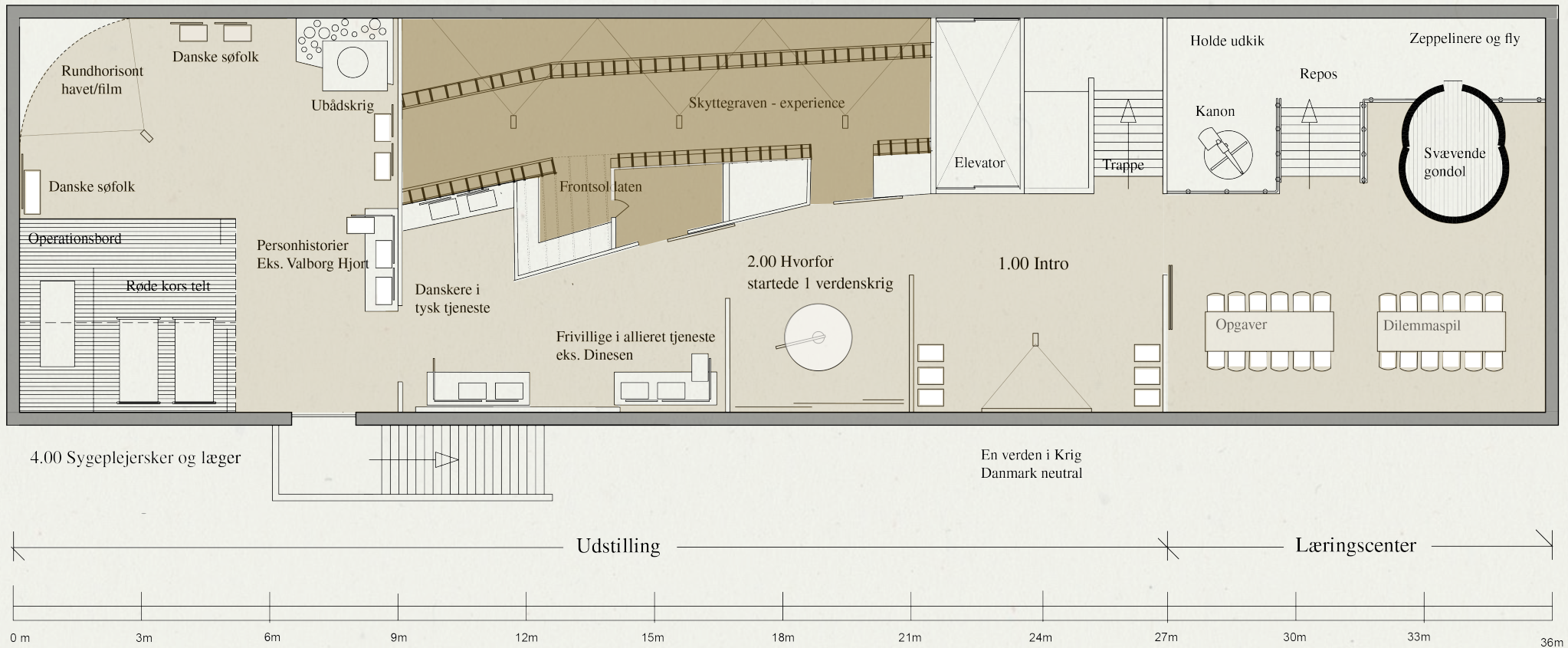
Kommende særudstillinger

- 2026-28 **Danskere i Den Store Krig**
- 2028-30 **Spionernes Eldorado – København under 1. Verdenskrig**
- 2030-32 **Gullasch – Storhed og fald under 1. Verdenskrig**

5.00 Handel
og krig til søs

3.00 Danskere i krig

Læsehjørne og legrum under repos

Mulig indretning af udstillingslokale til den første særudstilling *Danskere i Den Store Krig*. Til højre forslag til indretning af læringscenteret *Luftskibet*.

Stemningsskabende scenografi: Skyttegraven

Skyttegraven er ikonisk for 1. Verdenskrig. Især Vestfrontens skyttegrave er forevigtet i litteratur og film. Tunestillingen bestod af kilometervis af skyttegrave, som blev gravet af danske soldater, og hvor danske soldater skulle modstå et forventet og frygtet tysk angreb. Men hvordan ser en skyttegrav ud, og hvordan var livet i en skyttegrav? Hvilke kamphandlinger i skyttegravene på Sjælland kunne være blevet en realitet under 1. Verdenskrig?

Museet ønsker at skabe en sektion af en skyttegrav i museums- og restaurantbygningen. Formålet er at skabe en immersiv oplevelse for museets brugere. Krigshistorien "kommer ind under huden" – uden at det på nogen måde vil være muligt at genskabe mudderet, fugten, lugten og rotterne fra de virkelige skyttegrave. Film, lydbilleder, lys og duftprøver skal dog hjælpe os med at komme så tæt på som muligt.

Opdateret udstilling i kasematterne

Udstillingen *På kanten af krig* i kasematterne blev indviet i august 2014 og er løbende blevet vedligeholdt. Vi har fra brugerevalueringer en solid viden om, hvordan vi kan forbedre udstillingen. I 2024 har udstillingen stået i ti år, og det er nødvendigt at starte en udskiftning af IT- og AV-udstyr. Fornyelsen af udstillingen i kasematterne er en del af det samlede projekt og vil have følgende fokuspunkter:

1. "Scenen sættes" endnu bedre end i dag. Brugeren skal hurtigt kunne finde svarene på: Hvorfor blev fortet bygget, og hvem har brugt det? Hvad var 1. Verdenskrig, og hvad betød den for danskerne? Der etableres en sammenhængende dramaturgi gennem udstillingen.
2. Formidling til to differentierede målgrupper: De forudsætningsløse, dvs. brugere uden forudgående viden eller speciel interesse. Formidlingen holdes på 7.-8. klasses niveau med fokus på læring gennem oplevelse. De faginteresserede, dvs. brugere med forudgående viden og interesse. Formidlingen holdes på 3.g-niveau med fokus på let tilgang til information.
3. Formidlingen vil bestå af genstande, tekst, audiovisuelle virkemidler og interaktive installationer. Udstillingen skal i højere grad være "selvguidende" for de brugere, der ikke følges med en af museets rundvisere. Udstillingen kædes sammen med andre medier, herunder museets online-portal om 1. Verdenskrig.

Eksempler på væsentlige historier, der vil blive formidlet i udstillingen i kasematterne:

- Døbeltheden af krigsfrygt og samtidig håbet om Sønderjyllands genforening med Danmark: Dystopiske fremtidsromaner fra før 1914 beskrev i detaljer, hvordan et tysk angreb på Danmark ville finde sted. Plottet i flere af disse romaner var, at de tyske tropper ville gå i land lige netop der, hvor Mosedø Fort ligger i dag.
- Forhandlingerne om det tyske krav om mineudlægning 5. august 1914: Brugeren tages med ind i det politiske maskinrum. Vi har gode erfaringer fra vores mest benyttede og meget roste undervisningsforløb, hvor eleverne arbejder som rådgivere for regeringen og forholder sig til de svære dilemmaer, som Danmark stod over for i årene 1914-1918.
- Kommunikation under 1. Verdenskrig: En installation, hvor brugere i alle aldre kan lege med telegraf og kodede beskeder. Under krigen lå Danmark centralt i nettet af verdensomspændende telegrafkabler og diplomatiske og efterretningsmæssige aktiviteter landene imellem.
- Den Spanske Syge: Efter at corona-pandemien ramte verden og Danmark i 2020, har historien om influenza-pandemien i 1918-1919 vundet ny aktualitet og relevans. Vi vil sætte fokus på den ofte glemte historie om de mange unge, der døde, om lægers og sygeplejerskers rådvildhed, og om de tiltag og restriktioner, som blev taget i anvendelse for at overkomme den store sundhedskrise for 100 år siden.

4

Det fredede fortidsminde

Mosedes Forts fantastiske placering ved Køge Bugt har en stor rekreativ værdi. Der er mennesker året rundt, i al slags vejr og på alle tidspunkter.

Museets rå omgivelser og tunge historie kombineret med den smukke havudsigt giver nogle unikke rammer til udendørs aktiviteter.

I første fase fra 2014-2021 har museet udover udstillingerne i kasematterne eksperimenteret med mange forskellige formater for formidling og aktiviteter i fortområdet. For at opretholde nyhedsværdi og sikre genbesøg skal museet tilbyde varierende programaktiviteter tilpasset årets gang.

Det samlede program vil arbejde med en bredde i målgrupper og aktiviteter. Men fællesnævneren er, at de skal indeholde kunstneriske aktiviteter, inddrage publikum på forskellige måder og anvende fortområdet på innovative måder. Fx fyraftenskoncerter med havudsigt, ballet og teater/performances baseret på litterære klassikere.

Det er med udgangspunkt i disse erfaringer, at vi kan fremlægge et samlet program for, hvordan engagerende aktiviteter af høj kvalitet skal understøttes af et løft af det samlede fortområdes funktioner, tilgængelighed, skiltning etc. Programmet har tre spor:

- Spor 1** Tilgængelighed – fysisk, æstetisk og visuelt
- Spor 2** Krigsstien – Wayfinding og formidling af det militære anlæg
- Spor 3** Fortgården – 10x10 m²

Moderne brug af fredede arealer

Mosedede Fort er beskyttet af en række fredningsbestemmelser, som skal medtænkes i planlægningsfasen af nye projekter på området. I sidste ende kan alt, hvad der fremlægges i dette prospekt, kun gennemføres i samarbejde med og efter godkendelse fra de relevante myndigheder. Styregruppen bag forundersøgelsen vurderer, at de fremlagte projekter er realistiske. Den samlede rapport om fredninger og dialog med fredningsmyndigheder gennem 2021 findes som bilaget: ”Kulturhistoriske og naturmæssige værdier”.

Spor 1: Tilgængelighed – fysisk, æstetisk og visuelt

Fysisk og æstetisk: Tilgængeligheden øges gennem en restaurering af eksisterende betontrapper samt en udskiftning af eksisterende metaltrapper, der består af metalrammer opfyldt med sand. Disse udskiftes med nye metaltrapper. Derudover er der flere steder på området skabt nye stier på skrænterne. Disse slider på fortets græsareal og derfor ønskes opsat yderligere trapper. Alle trapper forsynes med gelændere, der produceres med forlæg i eksisterende originalt gelænder. Belægningen på steder med fast belægning gennemgås og skader udbedres. Hegn til faldsikring (ca. 50 meter), der er slidt og ikke tilpasset fortets øvrige udstyr udskiftes med æstetisk smuk løsning.

Visuelt: Landskabsarkitektonisk bearbejdning af det samlede udtryk. Der er bl.a. mange selvsåede træer på fortområdet, som bør gennemgås for evt. udtynding. Derudover bør der skabes en samlet plan for belysning. Endelig skal enkelte funktioner jordfyldes. Det gælder f.eks. nogle kanonstandpladser fra 1930'erne, hvor der aldrig har stået kanoner.

Spør 2: Krigsstien – formidling af fortets militære funktioner

Delprojektet om wayfinding og udendørs formidling på Mosede Fort bygger på følgende dogmer:

- Formidling skal tilgås, uden at brugeren skal have telefonen op af lommen. Det vil sige en kombination af gedigne AV-installationer og analoge virkemidler som f.eks. skilte.
- Formidlingen skal have afsæt i kloge, velafprøvede løsninger og holdbare æstetiske og designmæssige greb.
- Formidling skal have et højt niveau af sikring, da der er adgang 24/7/365 og meget aktivitet.

Formålet med wayfinding er at give gæsterne en mulighed for at gå fra Museums- og restaurantbygningen til udstillingerne i kasematten ad et oplevelsesspor, der tager dem forbi fem væsentlige militære elementer i terrænet.

Vi kalder sporet for *Krigsstien*, og det giver et indblik i alle fortets centrale funktioner, og svarer på spørgsmålet om, hvad fortet egentligt skulle kunne, hvis krigen kom til Køge Bugt. De fem stop fortæller om fortets og krigens arkitektur – om at være designet til at forsvare og angribe med henblik på at dræbe.

Krigsstien er på ca. 350 meter og tager 20-30 minutter alt efter, hvor hurtigt man går. De fem stop eksisterer i dag, men skal alle restaureres og tilføres bl.a. skiltning samt udvalgt lydformidling. Derudover skal det være muligt at tilgå en formidling på fortets hjemmeside samt få udleveret en oversigtsfolder med informationer.

Krigsstien

1 Kaponiere (sydlige)

Bemandet hjørnестilling til beskydning af tørgraven, som forsvarede fortets indre kerne. Armeret med to 37 mm hurtigtskydende revolverkanoner, der kunne levere en uophørlig kuglereg. Kaponieren forsynes med stemningsskabende lydbillede, og det gøres muligt gennem en geværluge at se ind på projektion eller anden AV-formidling.

2 Luftværnskanon

Hurtigtskydende stålkanoner til luftforsvar. Oprindeligt opstillet på stranden og senere flyttet til nuværende placering. Der opsættes formidlende skiltning o.l.

3 Højre flanke

Rekylgeværstandsplads. Placering af soldater, der kunne beskyde stranden ved evt. landsætning af tropper. Mandskabsrum på ca. 2 m² forsynes med kopi af original jerndør. Således kan det aflåses og bruges til opbevaring af materiel ved aktiviteter. Derudover restaureres flankens betonelementer.

4 Forttoppen

Her er udsigten til Køge Bugt optimal og en evt. landsætning kan formidles audiovisuelt. Der er en god historie at fortælle om kanoner, der aldrig blev placeret på fortets top, da erfaringer fra krigens første år viste, hvor væsentligt det var at kamuffere materiel. Derfor blev de store haubitser flyttet til kanonbatterier langs stranden.

5 Kikkertstationen eller ildlederstationen

Udsigtspunkt i forbindelse med kanonoperatører fungerede således, at retning, hældning og hastighed kunne justeres inden affyring. Den oprindelige kikkertstation blev pillet ned omkring 1970, mens den nuværende fra slutningen af 1920'erne er i dårlig stand. Den ønskes istandsat og rekonstrueret med henblik på at opstille en lignende på sin oprindelige plads på fortoppen.

Lydbænke

Som led i et større forsknings- og formidlingsprojekt i perioden 2018-2020 bevilliget af VELUX FONDEN blev der på fortets udendørsområde opsat seks lydbænke. Bænkene kan afspille historier via et indbygget anlæg drevet af solceller og indgår i den samlede udendørs formidling.

Spor 3: Fortgården (10x10 m²)

Under 1. Verdenskrig blev kasematterne suppleret med to kasernebygninger med plads til i alt 80 soldater. Bygningerne blev delvist revet ned i 1970, og de resterende dele af dem fremstår som nedslidte skure. Skurene og fortgården har et stort potentiale som samlingspunkt og udgangspunkt for aktiviteter i området. Derfor indgår et løft af fortgården og de 10 skure på hver 10 m² som del af det samlede projekt.

10x10 m² vil skabe et funktionelt og attraktivt uderum i museets hjerte. Et rum egnet til performative aktiviteter som koncerter med tidens toner, bæredygtigt madmarked med madboder og fællesspisning eller en Gatsby-inspireret forfest med charlestondans, sang og musik. De istandsatte rum er tænkt anvendt til fleksible formål, der understøtter museets aktiviteter. F.eks. spiserum for skoler og daginstitutioner, der besøger museet på egen hånd. Det er også vigtigt for museet at få depotplads til det materiel, der skal understøtte formidling og performance – f.eks. stole, mobilscene, ekstra strømudtag og lignende.

Skurene indrettes til nye formål – se diagram tv.

Kaserne 1 (sydlig, ikke opvarmet)

Depot og opmagasinering (internt)	Depot og opmagasinering (internt)	Depot og opmagasinering (internt)	Depot og opmagasinering (eksterne samarbejdspartnere)	Legerum med fri adgang til spil og lege i museets åbningstid
-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------	---	--

Kaserne 2 (nordlig, opvarmet)

Handicap-toilet	Anretterkøkken med mobil bar	Madpakkerum	Madpakkerum	Madpakkerum
-----------------	------------------------------	-------------	-------------	-------------

Museets strategiske grundlag

Vi begynder ikke på bar bund. Museet eksisterer allerede i dag, og projektet hviler på et solidt strategisk og organisatorisk grundlag. Siden Mosede Fort åbnede i 2014, har museet indenfor de givne kommunale, økonomiske rammer arbejdet med at udvikle spændende formidlingstilbud til forskellige målgrupper. Når vi arbejder med formidling og udvikling, gør vi det med en eksperimentel og legende tilgang, hvor der skal være balance mellem nytænkning og gentagelse af det, der fungerer. Altid med et blik for driftsperspektivet. Disse erfaringer og vores gældende formidlingsstrategi er helt centrale elementer i den videre udvikling. Alt, hvad vi laver til museets brugere, hviler på nogle strategiske grundprincipper:

Museum for alle

Museet er for alle og har plads til alle – ingen skal føle sig dumme. Syv års erfaring med de nuværende udstillinger har vist, at de fleste mennesker, der kommer på Mosede Fort, er nysgerrige men forudsætningsløse. De har brug for en pædagogisk og grundlæggende, historisk indførelse i 1. Verdenskrig, som museet ikke tilbyder i dag. Museets formidling skal være mangfoldig og afvekslende. Der skal være plads til individuel fordybelse på flere vidensniveauer, men også til social aktivitet på tværs af generationer og interaktion med andre brugere.

Børn og unge er en kernemålgruppe for museet, så det nye museum skal rumme flere faste tilbud, hvor denne målgruppe kan interagere med historien. Ligesom museet har stor succes med at tilbyde offentlige rundvisninger for voksne, skal museets programaktiviteter også byde på levendegjorte børneomvisninger som fx: *"Bliv klar til kamp med sergent Nielsen"*, *"Spis en spæredelle med Frk. Lauridsen"* eller *"Lær gode manérer med Fru Gad"*.

Viden, læring og dialog er i centrum

Fortiden er relevant. Museumsbesøget på Mosede Fort skal give et endnu mere fokuseret bud på, hvad vi kan bruge viden om krigen og perioden 1914-1918 til i dag. Museets udgangspunkt er at skabe dialog omkring nogle af datidens svære dilemmaer; f.eks. omkring neutralitet, samarbejde og demokratiske rettigheder. Dilemmaerne er et vigtigt værktøj til at forbinde fortiden med brugernes egen nutid. Den dilemmabaserede formidling giver brugerne en stemme på museet, hvor de er med til at tage et valg og dermed sætte ord på, hvordan vi er historieskabt og historieskabende.

Mundtlig fortælling er en kerneydelse på Mosede Fort. Rundvisning og foredrag er evergreens, der fortsat er centrale dele af forretningsmodellen på Mosede Fort.

Livslang læring er essentiel. Alle kan få noget ud af et besøg på Mosede Fort. Vi vil udvikle flere dialogbaserede formidlingsformater som eksempelvis et kontrafaktisk "Hack verdenshistorien"-spil eller et escape room bygget op omkring påskekrisen 1920. Vi målretter de dialogbaserede tilbud til yngre grupper, der først og fremmest søger den sociale oplevelse.

Brugerrejsen i fokus

Museet skal møde brugernes forventninger på alle parametre og i alle dele af museumsbesøget. Det skal være sjovt, tankevækkende og lækkert at gå på museum. SoMe er kommet for at blive – og

Mosede Fort er et godt sted for selfies og Insta-moments.

Brugerne inddrages. Vi sætter ikke noget nyt i søen, uden at det er udviklet i samarbejde med og testet af relevante brugere.

Museets formidling er målgruppeorienteret. Vores erfaring med beliggenhed og tema er, at vi er for danske gæster. Med et forandret turismebillede efter corona-krisen vil vores fokus i endnu højere grad være på at tiltrække flere brugere fra vores eget lokalområde og flere brugere fra alle dele af Danmark.

Personlig formidling bl.a. ved guidede rundvisninger er og skal fortsat være en grundsten i museets formidlingstilbud. Men den selvoplevede tur må aldrig mistes som fokus. Brugere skal selv kunne finde rundt og finde mening.

Eksperimenter og leg med formater

I museets formidling bygger vi videre på museets erfaringer med populære og traditionelle formater, hvor den faglige formidling er i højsædet. Samtidig har vi en eksperimenterende tilgang til at udvikle nye formater, der både bekræfter og udfordrer museumsgæsternes fortidsforståelser. Ved at skabe en bred palet af oplevelser udvikler vi fortsat nye metoder til at skabe sociale møder om historien, hvor vi gør fortiden nærværende og konkret og derigennem giver nutiden perspektiv.

Udstillinger, aktiviteter og læring går hånd i hånd. Ved at arbejde tematisk på tværs af vores platforme, understøtter og forlænger vi museumsoplevelsen, så den også rækker udover et fysisk besøg i udstillingerne.

Med nye rammer åbner der sig muligheden for at lave formidling, hvor brugerne på egen krop mærker historien i form af madoplevelser eller fysisk træning. Fortområdets græsklædte volde indbyder til at få sved på panden og græs på knæene, så vores gode erfaringer med at lave soldateridræt og historisk pilates skal udfoldes i endnu højere grad i sommerhalvåret. En hurtig vej til gode oplevelser går gennem maven, så ved at tilbyde historisk madformidling i form af madlavningskurser og folkekøkkener, vil vi skabe uforglemmelige madoplevelser funderet på historisk viden.

Data- og teknologidrevne brugeroplevelser

Den teknologiske udvikling skaber grobund for helt nye måder at formidle viden på museer på. Derfor skal der ske en gennemtænkt og koordineret implementering af interaktive muligheder og virkemidler for engagement både indendørs og udendørs på Mosede Fort. Udstillingerne skal involvere brugerne ved at være "hands on" og "minds on".

Stemning, følelse og identifikation er vigtige elementer i vores formidling, fordi vi berører og sætter tanker i gang hos brugerne. Vi vil gerne gøre de mennesker, der oplevede 1. Verdenskrig, nærværende og relevante for os at spejle os i. Brugere skal have en kulturoplevelse, der også gør et følelsesmæssigt indtryk.

Vi skal indsamle mere relevant data om vores brugere. Kun ved at vide, hvad de kan lide, og hvad de gør, kan vi gøre oplevelsen bedre for dem – og gøre det i et resurseoptimeret driftsperspektiv.

Soldaterne træner på stranden ved
Mosede Fort under 1. Verdenskrig.

